

בס"ד, ד' שבט התשפ"ו

מנחות י"א – כיצד קומצים, ריבוי שמן ולבונה, ודיני פיגול במנחה

שאלות:

1. האם יש משמעות לשמות האצבעות, זרת, אמה קמיצה וכדומה?

כיצד קומצים

המשנה אמרה שקמץ ועלה בידו צרור (אבן) או גרגר מלח או קורט לבונה – פסול.

- הגמרא שואלת: למה לפרט את שלושתם? ומשיבה: שאם היה מוזכר רק צרור – הייתי חושב שמלח כשר, כי מלח ראוי להקרבה עם הקומץ. ואם היה מוזכר רק מלח (שמוסיפים אותו רק בסוף על הקומץ) – הייתי חושב שלבונה (שנקבעה עם המנחה בהתחלה) כשרה, לכן צריך לפרט את כולם, שכולם פסולים בתוך הקומץ.
- הגמרא מקשה: למה הקומץ פסול משום חסר ויתר? הרי אפשר לומר שהוא פסול משום חציצה? רבי ירמיה מתרץ: יש מקרים שהצרור נמצא מן הצד (לצד האגודל או לצד הקמיצה), ואז הוא תופס נפח של הקומץ ומחסיר ממנו, אבל לא חוצץ בין הקומץ ליד.
- אביי שאל את רבא: איך קומצים? רבא השיב: כמו שקומצים אנשים, כלומר עם כל האצבעות.
- אביי הקשה מבריייתא שמונה את תפקידי האצבעות (למשל לקביעת אורכים כמו זרת ואמה, והקמיצה משמשת לתחילת הקמיצה). הגמרא מתרצת: משתמשים בכל האצבעות להשוות את הקומץ ולדאוג שהקומץ יהיה מדויק ושלא יזלוג החוצה משלושת האצבעות האמצעיות.
- רב זוטרא בר טוביה בשם רב, וכן הבריייתא מתארים: שהקמיצה מתבצעת בעזרת שלוש האצבעות האמצעיות שדוחף אותן לתוך המנחה, מקפל אותן על פס ידו וקומץ. ובשביל שלא יהיה גדוש ולא יהיה חסר – הוא משטיח את זה עם האגודל והזרת מלמעלה ולמטה. ובמנחת מחבת ומרחשת שהן אפויות – זו אחת מעבודות קשות שבמקדש (כמו מליקה וחפינת הקטורת ביום הכיפורים).
- רב פפא שאל מה הדין אם קמץ בראשי אצבעותיו (שראשי אצבעותיו נכנסו ראשונות) או לחלופין הכניס את גב ידו קודם? האם הצורות האלה כשרות בקמיצה? ועוד הוא שאל שאלות דומות על חפינת הקטורת ביום הכיפורים (אם חפן בראשי אצבעותיו או מן הצדדין).
- רב פפא גם שאל לגבי קידוש הקומץ בכלי: אם הדביק את הקומץ בדופן הכלי, האם זה קידוש? או שצריך הנחה בתוך הכלי?
- מר בר רב אשי שאל: אם הפך את הכלי והדביק את הקומץ לתחתית הכלי, האם זה קידוש? או שצריך כלי כתיקנו? כל השאלות נשארו בתיקו.

2. שבתאי הפריש 4 קומצי לבונה עבור לחם הפנים, האם הם פסולים?

ריבה/חיסר שמן ולבונה

להארות: dafspoiler@gmail.com

ריבה/חיסר שמן:

המשנה אומרת: ריבה שמנה (של המנחה) או חיסר שמנה – פסולה. הגמרא שואלת איך מדובר במקרה של ריבה את השמן יותר מלוג?

- **רבי אליעזר אמר:** כגון שהפריש לה שני לוגין (במקום לוג אחד).
- הגמרא שואלת: למה לא העמיד כגון שעירבב אפילו קצת שמן של חולין שהוא לא קדוש או שמן של מנחה חברתה? **רב זוטרא בר טוביה** מוכיח שערבוב של שמן חולין או של חברתה פוסל כי אחרת איך נמצא שמן שפוסל במנחת חוטא שאין לה שמן שלה?
- לכן הגמרא מגיעה למסקנה **שרבי אליעזר** אמר שבוודאי חולין וחברתה פוסלים, אבל אפילו אם הפריש לה שני לוגין (של קודש), שהואיל וכל אחד מהם ראוי למנחה בנפרד, הייתי חושב שלא יפסול – משמיע לנו שפוסל. (והוא מדויק את זה מלשון המשנה שאמרה ריבה שמנה – שמן שלה ולא סתם שמן).

חיסר לבונתה:

המשנה אומרת: חיסר לבונתה – פסולה.

- בבבביתא בגמרא יש מחלוקת **רבי יהודה** אומר: אם חסרה ועמדה על קורט אחד – פסולה, על שני קרטין – כשרה. **רבי שמעון** אומר: על קורט אחד – כשרה, פחות מכאן – פסולה.
- הגמרא מקשה מבריייתא שמיוחסת ל**רבי שמעון** שחולקת על זה, ומתרתת: ייתכן **שרבי שמעון** סובר שדווקא בלבונה שבאה עם מנחה יכול להחסיר, אבל בלבונה שבאה בפני עצמה הוא דורש שכל הקומץ לבונה יהיה שלם.
- **רבי יצחק בר יוסף** בשם **רבי יוחנן** אמר: שזו מחלוקת משולשת איך לדרוש את הפסוק וְאֵת כָּל הַלְבֹנָה אֲשֶׁר עַל הַמִּנְחָה:
- **רבי מאיר** סבר: קומץ בתחילה וקומץ בסוף (צריך את כל הלבונה שבאה עם המנחה).
- **רבי יהודה** סבר: קומץ בתחילה ושני קרטין בסוף. (הוא דורש את המילה 'כל' – כלשהו לרבות קורט אחד, והמילה 'את' לרבות עוד אחד)
- **רבי שמעון** סבר: קומץ בתחילה וקורט אחד בסוף. (דורש רק את המילה 'כל' **כרבי יהודה**).
- **רבי יצחק בר יוסף** משם **רבי יוחנן** אומר שבלבונה שבאה בפני עצמה אסור שיהיה חיסרון בכלל, וכן בבזיכין של לחם הפנים (שם כולם מודים שצריך שני קמצים בהתחלה ושני קמצים בסוף, כי לחם הפנים לא נחשב כמו מנחה רגילה).
- אבל, הגמרא מביאה עוד מחלוקת אמוראים האם בלבונה שבאה בפני עצמה עדיין המחלוקת קיימת או שכולם מסכימים שהקומץ צריך שישאר שלם עד הסוף.

ריבה לבונתה:

- הגמרא מדייקת מהמשנה שאמרה חיסר לבונתה ולא הזכירה יתר – סימן שיתר כשר.
- הגמרא מקשה מבריייתא שאומרת שיתר בלבונה פסולה.

- **רמי בר חמא מתרץ:** שכשהיא פסולה מדובר שהפריש ממש שני קמצים, שזה יותר מידיי ואם אחד מהם אבד לפני הקמיצה – המנחה עדיין כשרה (לא הוקבע), אבל אם נאבד אחרי קמיצה – הוקבע ופסל (כיוון שריבה לבונתה).
 - **רמי בר חמא** אומר דין דומה גם לגבי בזיכין (שעבורם הפריש ארבעה קמצים לשני הבזיכים): אם נאבדו שניים מהם לפני סילוק הבזיכין – זה עדיין כשר (לא הוקבע) ואחרי סילוק הבזיכים פסול. וצריך להשמיע גם את הדין בנפרד עבור בזיכין, כי החידוש הוא שאפילו שהגיע זמן סילוק לחם הפנים, לא אומרים כאילו זה כבר סולק וההפרשה פסולה, אלא רק אחרי שסילקו אותם בפועל.
3. משה כהן הולך את המנחה אל המזבח וחשב להקטיר את הקומץ מחרתיים, המנחה פסולה?

פסול חוץ למקומו וחוץ לזמנו

- המשנה דנה בפסול פיגול (מחשבת חוץ לזמנו) ופסול חוץ למקומו (מחשבת חוץ לעזרה) בקומץ ובשיירים. באופן מקביל למה שלמדנו בזבחים לגבי עבודות הקרבן,
- מחשבת חוץ למקומו (חוץ לעזרה, כגון לאכול שיריה בחוץ או להקטיר קומצה בחוץ): פסול ואין בו כרת.
 - מחשבת חוץ לזמנו (למחר, לאחר זמן האכילה וההקרבה): פיגול וחייבין עליו כרת.
- הכלל הוא כֹּל הַקּוֹמֵץ (או נותן בכלי/מוליך/מקטיר) לאכול דבר שדרכו לאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר: חוץ למקומו – פסול ואין בו כרת. חוץ לזמנו – פיגול וחייבין עליו כרת.
- והמשנה תמשיך להביא סייגים ודוגמאות בדף הבא.